

אנתרופוסופיה ויהדות - הילכו שניים יחדיו?

מה פירוש להיות אנתרופוסוף יהודי? כיצד מי שחש קשור לאנתרופוסופיה מתייחס לעובדת-הגורל הזו - להיוולד לעם בעל היסטוריה ייחודית, חסרת נחת ורוויה בסבל, קונפליקטים פנימיים וחיצוניים, שבתפיסתה העצמית זהותה הלאומית היא עניין מרכזי ומקודש בתולדות העולם, ושורש נשמתו של היהודי היחיד? וכיצד מתייחס יהודי אנתרופוסוף לגזעו, דתו או עמו כשהוא חש שרודוף שטיינר לא השכיל להבין - או דווקא כן - את מהותה של היהדות?

שאלות אלו הן נקודות המוצא של גיליון זה, המבקש לעמוד על כמה מקווי המתח שבין מדע הרוח לבין היהדות; ובהחלט עולים בהן פצעים עמוקים אך גם אפשרויות - פוטנציאליות ומתממשות - של הפרייה הדדית. שלושה מאמרים משקיפים על מערכת היחסים מן הגדה היהודית. הראשון מביניהם הוא המסה של ד"ר דניאל שליט, שעשה את דרכו מהאנתרופוסופיה אל הדת היהודית, ומאיר במאמרו "בין שני הרים" על הפערים התיאולוגיים בין שתי התפיסות (עמוד 12).

ד"ר ישראל קורן התרחק מהאנתרופוסופיה אל מחשבת ישראל, בגלגולה הדתי ההגותי יותר. לפני כשנתיים פרסם קורן מאמר ב"מקור ראשון" המבקר את יחסו של שטיינר ליהדות וטוען כי שטיינר היה הוגה אנטי-יהודי מובהק. כעת, בראיון לנמרוד סמילנסקי-פרידמן, מגולל קורן את הדרך האישית שעבר מתלמיד מדע הרוח למתנגד לו, ושוטח את הביקורת שיש לו על האנתרופוסופיה ועל האנתרופוסופים בישראל (עמוד 28).

"מעיינות רבי חייא" היא עמותה המפעילה רשת של מוסדות חינוך דתי-חרדי בהשפעת חינוך ולדורף, ומובילה את הזרם ה"אנתרופודוסי" (כינוי שאינו חביב עליהם). כותבי המאמר, שפותחים לראשונה בפני העיתונות את פועלם הייחודי, מדגישים את יהדותה הצרופה של רוחם החינוכית, שעבורה חינוך ולדורף אינו אלא ראי הבא להזכיר ידע-אדם פדגוגי המגולם בחכמת ישראל (עמוד 20).

מן הגדה האנתרופוסופית באים גם כן שלושה. יפתח בן-אהרן מתאר את הפילוסופיה המוסרית של עמנואל לוינס כקצה ענף חי של התפתחות הרוח היהודית, השבויה ברובה בתפיסת עולם קדומה (עמוד 24). אודי לוי משווה בין דרך רוחנית קולקטיבית, שהיא בסיס היהדות, לבין חד-פעמיותו האינדיבידואלי של המסע הרוחני של האדם המודרני (עמוד 30). אורי כהן בוחן את כוחה האמנותי של היהדות מבעד לדיבר "לא תעשה לך פסל וכל תמונה" (עמוד 50). שלושתם, בעקבות שטיינר, מתנגדים לטענתה האבסולוטית של היהדות ומממסגרים אותה כשלב תחום באבולוציה של התודעה האנושית.

מובא גם מאמר של שטיינר עצמו, המבקר בחריפות את ראשי ויעדי התנועה הציונית בראשית דרכה ופותר את התעוררות האנטישמיות כעניין של מה בכך המנופח לצרכים תעמולתיים בידי הרצל ונורדאו. אם המהלך הציוני היה נכון או לא, על כך חלקו וחלוקים עדיין גם יהודים; אך בלתי-אפשרי להתכחש לכך שבנוגע לאנטישמיות הפריכה ההיסטוריה עצמה את תפיסתו של שטיינר, ושחוסר יכולתו לחזות את שואת היהודים מציבה סימן שאלה לגבי דייקנות ראייתו הרוחית בנוגע לתולדות העמים (עמוד 33).

מבין כותבי המדורים הקבועים מביאים לייזה רוזנברג, מירי מתתיה ויוסקה הרשטיין התייחסויות אישיות וארציות יותר לגבי המתח התרבותי שבין היהדות לאנתרופוסופיה. האמנות בגיליון היא מעשה ידי יצחק מולי, אמן פופ-ארט חסידי מניו-ג'רזי, שבנדיבותו אפשר לאדם עולם לעטר את המאמרים ביצירותיו.

קריאה מהנה,

יונתן לוי
עורך "אדם עולם"

חֶפֶשׁ בְּתוֹךְ עֲצָמָךְ
וְתִמְצָא אֶת הָעוֹלָם
חֶפֶשׁ בְּמַרְחָבֵי תְּבֵל
וְתִמְצָא אֶת עֲצָמָךְ
שִׁים לֵב

לְפַעֲיֵמַת הַמְטָטְלָת
בֵּין הָעֲצָמִי לְעוֹלָם
וּלְךָ תִּגְלֶה עֲצָמָה
יְשׁוֹת אָדָם עוֹלָם
יְשׁוֹת עוֹלָם אָדָם

רודולף שטיינר

מדורים

- | | |
|----|------------------------------------|
| 9 | הולך נגד הרוח דודו בן זקן |
| 11 | רוח גבית לייזה רוזנברג |
| 14 | 5 שאלות איילה שני |
| 44 | אוכל טוב יוסקה הרשטיין |
| 46 | אמנות ואנתרופוסופיה אורי כהן |
| 48 | הורות לגיל הרך מירי מתתיה |
| 50 | בריאות ד"ר מוטי לוי |
| 53 | נקישה אגדית גבע ששון |
| 56 | זוגיות הרמונית איריס סובינסקי |
| 58 | יזמות נועם שרון |
| 60 | חלל מלא חיים הראל לוי, סופר סת"ם |